

2 priedas. Marko Tveno apysakos „Tomo Sojerio nuotyčiai“ ištrauka.

M a r k a s T v e n a s
Užkasto lobio ieškojimas
Ištrauka

Kiekvieno normalaus berniuko gyvenime būna metas, kai jis pajunta padūkusį norą kasinėti žemę, ieškoti paslėptų lobių. Vieną gražią dieną toks noras apėmė ir Tomą. Jis išbėgo ieškoti Džo Harperio, bet nerado. Tada ėmė ieškoti Beno Rodžerso, bet tas buvo išėjęs meškerioti. Pagaliau jis sutiko Heką Finą, Kruvinąją Ranką Štai kur tinkamiausias draugas! Tomas jį nusivedė į tokią vietą, kur niekas jų negalėjo girdėti, ir ten atvirai išdėstė visą reikalą. Hekas sutiko. Hekas visada sutikdavo dalyvauti kiekviename sumanyme, kuris žadėdavo pramogų ir nereikaludavo išlaidų, nes, nors ir sakoma, kad laikas – pinigai, jis turėjo baisybes laiko, kuris jam anaip tol nebuvo pinigai.

– Kurgi mes kasime? – paklausė Hekas.

– O, visur.

– Argi lobių yra visur?

– Aišku, kad ne, Hekai. Juos žmonės paslepia ypatingoje vietoje – saloje ar surūdijusioje skrynioje, ar po kokiu sutrūnijusio medžio šaka, kaip tik ten, kur vidurnaktį krinta šešėlis, bet dažniausiai – po grindimis tokiuose namuose, kur vaidenasi.

– O kas gi juos užkasa?

– Nagi, aišku, plėšikai. O kas tu manei? Sekmadienio mokyklų direktoriai?

– Nežinau. Jei aš turėčiau lobį, tai jau neslėpčiau, o leisčiau pinigus ir linksminčiausi.

– Aš irgi. Bet plėšikai daro kitaip, jie visada užkasa lobį ir palieka.

– O paskui ar nesugrįžta pasiimti?

– Ne, jie tikisi grįžti, bet paskui paprastai užmiršta žymes arba žūva. O lobis sau guli metų metus ir rūdija; paskui kas nors suranda seną, pageltusį popierėlį, kuriame nurodyta, kokiu būdu ieškoti. Bet ir tą popierėlį reikia aiškintis visą savaitę, nes ten būna tik kableliai ir iroglifai.

– Iro... kas?

– Iroglifai... visokie paveikslukai ar šiaip daikčiukai, žinai, iš karto pažiūrėjus, atrodo, kad jie nieko ir nereiškia.

– Ir tu turi tokį popierėlį?

– Ne.

– Tai iš kurgi sužinosi žymes?

– Man ir nereikia jokių žymių. Lobiai visada užkasami po namais, kur vaidenasi, arba saloje, arba po sausu medžiu, kurio viena šaka labiau išsikišusi negu kitos. Štai Džeksono saloje mes jau bandėme truputį ieškoti, bet galime ir vėl kada nors pabandyti, o seni namai su vaiduokliais aukštupy, už spirito varyklos, be to, ten kiek nori medžių su sausomis šakomis – kiek nori lobių.

– Po kiekvienu medžiu vis lobis?

– Ką tu kalbi! Ne!

– Tai kaipgi tu sužinosi, po kuriuo kasti?

– Kasime po visais.

– Na Tomai, juk šitaip knaisiosimės visą vasarą.

– Na ir kas? Įsivaizduok, kad randame varinį puodą su kokiu šimtu gražių, pažaliavusių dolerių arba sutrūnijusią skryniją, pilną deimantų. Kas tada?

Hekui sužibo akys.

– Čia tai suprantu! Man pakaktų visam gyvenimui. Tik tu man duok šimtą dolerių, o deimantų jokių nereikia.

– Na gerai! Bet aš esu tikras, kad ir deimantų tu neatsisakysi. Kai kurie jų verti po dvidešimt dolerių. Ir nėra nė vieno, kuris nebūtų vertas dolerio, jei ne pusanthro.

– Nejaugi?
– Kaip kažin ką, kiekvienas tau pasakys. Argi niekad nesi matęs deimanto, Hekai?
– Kiek pamenu, ne.
– O karaliai neturi kur jų dėti.
– Bet juk aš, Tomai, nepasižįstu su karaliais.
– Aš manau! Jeigu tu nuvažiuotum į Europą, pamatytum ten jų devynias galybes šokinėjant aplinkui.
– Šokinėjant?!
– Ak tu, juokdary! Ko gi jiems šokinėti?
– Bet juk tu pasakei: šokinėjant.
– Niekai! Aš tik norėjau pasakyti, kad jų ten daugybė. Bet, aišku, jie nešokinėja. Kurių galų jiems šokinėti? Pasižiūrėtum tu į juos, ten aibės tokių kaip tas senas kuprius Ričardas...
– Ričardas? O kaip jo pavardė?
– Jis neturi pavardės. Karaliai turi tik vardus.
– Eik tu?
– Sakau, kad taip.
– Na, jeigu taip, tai aš nenorėčiau būti karalium. Gal jiems ir patinka, kad juos kaip negrus visi vadina vien tik vardu, bet man tai visai nepatinka. Bet sakyk, kurgi mes kasime pirmiausia?
– Nė pats nežinau. Gal pradėti nuo seno, nudžiūvusio medžio, tenai ant kalniuko, anapus spirito varyklos?
– Gerai!
Berniukai susirado sulūžusį kauptuką, kastuvą ir išsirengė į trijų mylių kelionę. Atėjo jie įkaite, uždusę ir prigulė artimiausios vinkšnos pavėsyje pailsėti ir parūkyti.
– Man taip patinka, – tarė Tomas.
– Man irgi.
– Klausyk, Hekai, jeigu mes čia surasime lobį, ką tu veiksi su savo dalimi?
– Ką? Aš kasdien šveisiu pyragą, gersiu sodos vandenį ir vaikščiosiu į visus cirkus, kurie tik atvažiuos. Kertu lažybų, kad sugebėsiu smagiai pagyventi.
– Nejaugi tu nepasiliksi atsargos?
– Pasilikti? O kuriems galams?
– Kaip kuriems galams? Kad turėtum paskui iš ko gyventi.
– Nieko iš to nebus. Jeigu nepasiskubinsiu išleisti pinigų, kurią dieną į miestelį parsivilks tėvas ir čiups juos į naga, o jis tai jau nieko nepaliks, būk tikras. O ką tu darysi su savo pinigais, Tomai?
– Aš nusipirksiu naują būgną, tikrą tikriausią kalaviją, raudoną kaklaryšį, mažiuką buldogą ir vesiu.
– Vesi?
– Na taip.
– Tomai, tu... tu iš proto išsikraustei?
– Palauk, pamatysi.
– Nieko kvailesnio negalėjai sugalvoti. Pažiūrėk į mano tėvą ir motiną. Peštynės! Nieko daugiau ir nesugalvodavo, tik peštis. Aš puikiai prisimenu, taip taip!
– Tai nieko nereiškia. Ta, kurią aš vesiu, nesipeš.
– O aš manau, Tomai, kad jos visos vienodos. Pagalvok kaip reikiant, kol laikas, sakau tau. Geriau dabar pagalvok. Kuo vardu ta mergiščia?
– Ji visai ne mergiščia, o mergaitė.
– Na, ar ne tas pats. Vieni sako mergiščia, kiti - mergaitė, mano manymu, ir vieni, ir kiti teisūs. Bet vis dėlto kuo ji vardu?
– Pasakysiu kada nors, tik ne dabar.
– Gerai, žinokis. Tik jei tu vesi, aš paliksiu visiškai vienišas.

– Ką dar išsigalvosi?! Tu persikelsi pas mane, ir gyvensime drauge. O dabar užteks drybsoti, – pradėkime kasti.

Kasė, kasė, prakaitavo bent pusę valandos, ir nieko. Dirbo dar pusę valandos, ir vėl nieko neiškasė. Pagaliau Hekas tarė:

– Nejaugi lobiai visada būna užkasti taip giliai?

– Kartais, ne visuomet. Ir ne visi. Aš manau, mes ne toje vietoje kasame.

Juodu išsirinko kitą vietą ir vėl ėmė kasti. Dabar ėjosi nebe tiek sparčiai, bet vis dėlto šiaip taip stūmėsi. Valandėlę abu kasė tylėdami. Paskui Hekas pasirėmė ant kastuvo, nusibraukė rankove nuo kaktos stambius prakaito lašus ir tarė:

– Kur mes kasime paskui, kai susidorosime su šita duobe?

– Manau, ar nepabandžius mums po senu medžiu ant Kardifo kalno, už našlės namų?

– Manau, kad tenai būtų tinkama vieta. Tik ar našlė neatims iš mūsų lobio, Tomai? Juk tai jos žemė.

– Jinai atims lobį! Tegu tik pabando. Ne, kas jau suranda lobį, tam jis ir priklauso. O kieno žemėje, visiškai nesvarbu.

Tai nuramino Heką. Juodu vėl ėmė kasti, bet po kurio laiko Hekas tarė:

– Po velnių, mes vėl ne toje vietoje kasame. Kaip tu manai?

– Keista, Hekai, baisiai keista, aš ir pats nesuprantu. Galbūt mums raganos kliudo. Manau, kad čia tik jos kaltos.

– Ką dar išsigalvosi?! Dieną jos neturi jokios galios!

– Tikrai! Aš apie tai ir nepagalvojau. O, dabar aš žinau, kas yra. Ir kokie mes abudu kvaili! Juk pirmiausia reikia surasti, kur vidurnaktį nuo atsikišusios šakos krinta šešėlis, ir ten kasti.

– Po šimts pypkių! Vadinasi, mes visą laiką veltui dirbome. O dabar, kad tu surūgtum, teks čia dar kartą vilktis naktį. Tokią tolybę! Ar tu galėsi ištrūkti iš namų?

– Būk ramus, aš jau ištruksiu. Be to, būtinai reikia baigti šią naktį, kitaip, jei kas pamatys mūsų duobes, tučtuojau supras, ką mes čia darome, ir patys išsikas lobį.

– Ką gi! Aš vėl ateisiu prie tavo namų ir sukniauksiu.

– Gerai. Paslėpkime įrankius krūmuose.

Naktį, sutartu laiku, berniukai buvo vietoje. Susėdę šešėlyje, juodu ėmė laukti. Vieta buvo klaiki, ir laikas jau senų padavimų pripažintas nykiu. Dvasios kuždėjosi šnarančiuose medžiuose, vaiduokliai slapstėsi tamsiuose pakampiuose, tolumoje dusliai skalijo šuo, o pelėda atliepdavo jam šiurpulingais ūbavimais. Berniukus slėgė ši nykuma, ir jie mažai kalbėjosi. Pagaliau jie nusprendė, kad jau vidurnaktis, pažymėjo, kur krinta šešėlis, ir pradėjo kasti. Vėl atgimė viltis. Jų susidomėjimas tolydžio didėjo, neatsiliko ir uolumas. Duobė vis gilėjo, ir kai kauptukas atsimušdavo į ką nors kietą, jiems apmirdavo širdys, bet kiekvieną kartą tekdavo nusivilti. Ten būdavo arba akmuo, arba šaknis. Pagaliau Tomas tarė:

– Vėl ne ta vieta, Hekai. Vėl dirbome veltui.

– Kaip ne ta! Juk negalėjome apsirikti. Kasėme kaip tik ten, kur krito šešėlis.

– Aš žinau, bet čia ne tai svarbu.

– O kas gi?

– Tai, kad mes laiką tik spėliojome. Gal tada buvo per vėlu arba per anksti.

Hekas numetė kastuvą.

– Tikrai, – tarė jis. – Čia ir yra visa bėda. Na, vadinasi, teks viso to atsisakyti. Juk tikslaus laiko vis tiek niekada nesužinosime. O, be to, čia taip klaiku, kai aplinkui knibžda raganos ir vaiduokliai. Man vis atrodo, kad kažkas stovi už nugaros, bet aš bijau atsisukti, nes galbūt kažkas stovi priešais ir telaukia, kad aš nusigrėžčiau. Mane visą šiurpas ima.

– Ir man klaiku, Hekai. Kai po medžiu užkasamas lobis, į tą pačią duobę dažniausiai guldomas ir numirėlis lobio sergėti.

– Dievuli mano!

– Taip, taip. Aš apie tai daug kartų esu girdėjęs.

– Žinai, Tomai, man visiškai nesinori prasidėti su numirėliais. Su jais menki juokai.

– Liaukis, Tomai! Ir taip jau baisu.

– Tas ir yra, kad baisu, Hekai. Ir aš nesavame kailyje...

– Klausyk, Tomai, einam iš čia. Pabandykim laimę kur kitur.

– Gerai, galim eiti. Gal taip ir bus geriau.

– Kurgi mes eisime?

Tomas pagalvojo truputį ir tarė:

– Tenai. Į tuos namus, kur vaidenasi.

– Kad juos kur galas, tuos namus, nemėgstu aš vaiduoklių, Tomai. Dar bjauriau už numirėlių. Numirėlis gal ir prakalba kada, bet už tai jis nematomas, nesisukinėja aplink tave su marškomis, nespokso tau tiesiai į veidą ir negriežia dantimis kaip tie vaiduokliai ir šmėklos. Aš tokių dalykų neatlaikysiu, Tomai, ir niekas neatlaikys.

– Taip, bet juk šmėklos slankioja tik naktimis, o dieną jos mums nekliudys kasti.

– Taip tai taip, bet tu puikiai žinai, kad žmonės ne tik naktį, bet ir dieną vengia eiti į tokius namus.

– Daugiausia todėl, kad žmonės iš viso neina į tokias vietas, kur kas nors buvo nužudytas. Bet juk prie tų namų niekad nieko nematyti, – tik kartais naktį melsvas žiburėlis spingsi lange, o tikrų vaiduoklių ten nėra.

– Na Tomai, jeigu tu kur nors pastebėsi žybsint melsvą žiburėlį, tai galime kirsti lažybą, kad ten ir vaiduoklių esama. Juk tai savaime suprantama. Pats pagalvok: niekas kitas, tik vaiduokliai žibina melsvą žiburėlį.

– Taip tai taip... Bet vis dėlto dieną jie nesirodo, tai ko gi mums bijoti?

– Na gerai. Jeigu taip nori, galime pabandyti vaiduoklių namuose, bet vis dėlto tai pavojinga.

Berniukai tuo metu leidosi nuo kalno. Apačioje, mėnulio apšviesto slėnio viduryje, stovėjo vieniši „vaiduoklių“ namai, tvora aplink juos seniai jau buvo išvirtusi, slenkstis apaugęs piktžolėmis, kaminas apgriuvęs, langai be stiklų, ir stogo kampas įlūžęs.

Kurį laiką berniukai stebėjo apleistus namus laukdami, ar lange nesužibės mėlynas žiburėlis, ir kalbėjosi pakuždom, kaip ir tiko kalbėti naktį tokioje klaidžioje vietoje. Paskui jie nuėjo toli dešinėn, aplenkė vaiduoklių namus ir grįžo namo mišku, kita Kardifo kalno atšlaite.

Šaltinis: Karčiauskienė L. Skaitymai. Literatūros vadovėlis 6 klasei, 2 dalis. Vilnius: Gimtasis žodis, 2003, p. 131–139.